

Genstridig, ihærdig og viljestærk som en mælkebøtte

Åbningstale til udstilling af Bertha Wegmann, Hirschsprungs Samling, februar 2022 / B Possing

“Autentisk, afslappet, farvemættet, hudløst, intenst, impressionistisk, livfuldt, lys-intenst, muntert, konventionsbrydende, skamfrit, sanseligt, u-dansk, uformelt, maleteknisk blødt, fedt, vådt og saftigt”. Det er nogle af de betegnelser, kunsthistorikere i dag hæfter på Bertha Wegmanns malerier. Kyndige forskeres og udstillingsarrangørers spritnye blikke inviterer os ind i det univers, som den ihærdige Bertha Wegmann skabte. På hendes præmisser. Hun var født i Schweiz 1847, vokset op i Danmark og foldede sig ud i København, München, Stockholm, Paris og Chicago. Og i naturen rundt omkring. For mig har det været en øjenåbnende fest at lære hende at kende. Her er ny viden og nye analyser af Wegmann, hendes værker og tiden under det moderne gennembrud, hvor hun blev voksen og fik gennemslagskraft.

Fra en ungdom med slunken kasse sled hun sig frem til sin status som etableret kunstner i søgende miljøer af skabende sjæle, støttet af åbensindede, velhavende jødiske familier Trier, Melchior, Hirschsprung. De var mæcener for den bedste og nyeste kunst. De var hånden i ryggen på den generation af fremdriftige, nysgerrige, moderne kvinder, der læste, studerede, malede og skrev i 1880'ernes og 1890'ernes europæiske og nordiske hovedstæder. Wegmann mødte Amalie Skram, Johanne Meyer, Matilde Bayer, Emma Gad, Ellen Key, Anna Hude og Nielsine Nielsen, pionerkvinderne i modernitetens litteratur, medier, organisationer og videnskab. De var første generationen af kvinder, der i det nye demokrati drømte om at få både pensler, penne, positioner, prestige og politik i deres egne hænder. De var del af en kosmopolitisk, internationalt sindet kreds, der skabte et frirum om sig og en ny tidsånd.

Talentfulde Bertha Wegmann og hendes ligesindede blev udskammet af den nationalkonservative kritik og skrevet ud af mainstreamhistorien, *fordi* de var med til at ændre deres samtids ånd og kunst. Men de bøjede sig ikke for den. Først nu sætter kloge kunsthistorikere dem ind i vores stolte hovedfortælling. Sådan er det. Der er konstant kræfter under og på overfladen, der strides om, hvilke erindringer, der er vigtigst for det fundament, vi står på. Dem, der har magten, skriver historien - og beholder magten, indtil nogen kommer og anfægter den. Heldigvis. Ellers ville al viden stå stille.

Tidsånd er noget sært noget. Tidsånden sætter tonen, bestemmer adfærden og ændrer sig kun umærkeligt og langsomt. Somme tider pludseligt, så både tone og adfærd med ét har fået radikalt nye stemmer, påbud og muligheder. Der er ikke noget, der er sværere for en historiker at forklare end et skift i tidsånd: Hvorfor har den ene dag en stabil, langsomt flydende diskurs, for den næste dag at have skiftet alle stemmegafler ud? Svært at begribe. Det er sådan en vending, vi selv har oplevet de to seneste år, uden den skyldtes corona'en: Før 2019-20 talte kun meget få af os om, at køn var andet end biologi. Kun de mest nørdede forskere af os vidste, at kompetente kvinder i fortiden havde været nyskabende kulturbrydere og burde hentes frem af

kulissen igen. Vi vidste, at *den kønsskæve opfattelse* af mennesker i sig selv gav de to køn forskellige muligheder i tilværelsen og fordelte magten skævt allevegne i samfundet, ude og inde, i kunsten og overalt, hvor talentfulde kvinders liv og værker kun var skrevet med hvidt blæk på hvidt papir. Først for to år siden begyndte vi at tale om det paradoks, at troen på begge køns frihed og lighed var flettet sammen med det modsatte: traditionen for usynlig-, latterliggørelse og nedgøring af dygtige kvinder. Dén mentale tradition blev hængt ud i frisk luft på en tørresnor. Her hænger den nu, blafre i vinden og sætter lys på alle de pionerer, kulturbrydere og kunstnere af hunkøn, der er del af vores historie, ikke kun som køn eller kønne kvinder, men som mennesker med hjerner, hjerter og hænder.

Det vælter for tiden ud med bøger, film, historier og udstillinger om kvinder, der helt uberettiget er skrevet ud af historien. Der er oceaner af viden at indhente. Det glæder gamle mig, at det nu er anerkendt, at de marginaliserede talenter fra fortiden skal hentes frem. Ikke fordi de er ofre *eller* heltinder. De er *hverken- eller*. Men fordi deres liv, værk og indsats i vores kultur var meget mere kompleks end som så. Kunstens kvinder var *både* muser og mestre, objekter for magtens målestok *og* subjekter med egne drømme, visioner, længsler, tvivl og indbyrdes stærke relationer. Relationer, som de udviklede på tværs af lande og klasser. Bertha Wegmann var en af hovedpersonerne blandt dem, og I kan glæde jer til at lære hende at kende. Hendes kunst lyser som én af de genstridige mælkebøtter, hun malede. Hverken de vilde markblomster eller de menneskeportrætter, hun skabte, syntes at lade sig kvele eller lukke for nye fortolkninger.

Til lykke med udstillingen, som jeg hermed erklærer for åben.